

ՀԱՏՈՒԿ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ (ՀՆԼ) ԵՎ ԱՆԳԼԵՐԵՆ ԻՐԱՎԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՆԹԱԼԵԶՎԻ ԶԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ

Հոդվածում քննության է առնվում հատուկ նպատակներով անգլերեն (ՀՆԱ) իրավագիտական լեզվի ուսուցման մի քանի հարցեր: Վերլուծվում են ՀՆԱ-ի մի քանի հիմնական սահմանումներ՝ հատկապես հայկական կրթական տարածության համատեքստում: Էականն այդ վերլուծության մեջ այն է, որ ՀՆԱ-ի կրթական ծրագրերի, դասագրքերի և այլ ռեսուրսների պատրաստումը պետք է սկսել թիրախ խմբերում ուսումնառողների առանձնահատուկ կարիքների վերլուծությունից: Այդ վերլուծությանը հենվում է Հալիդեյի (և այլոց) «Լեզվաբանական գիտությունը և լեզուն» աշխատանքի վրա: Հետևությունն այն է, որ իրավաբանական խոսույթի պրակտիկան տեքստի և սոցիալական գործունեության միջև հանդես եկող յուրահատուկ միջնորդ է:

Հոդվածում առանձնացվում է իրավաբանական անգլերենին բնորոշ ինը գիծ՝ բառային մակարդակում և տասնմեկ գիծ՝ շարահյուսական մակարդակում: Բերվում են նաև այդ բնորոշ գծերը մեկնաբանող համապատասխան օրինակներ:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. հատուկ նպատակների անգլերեն լեզու, կարիքների վերլուծություն, խոսույթի վերլուծություն, իրավունքի լեզու, իրավաբանական խոսույթի տիպ:

20-րդ դարի երկրորդ կեսից լայն տարածում գտավ «հատուկ նպատակների լեզու» (անգլերեն՝ LSP – Language for Specific Purposes) հաս-

կացություն-ձևույթը: Առանձնանալով որպես կիրառական լեզվաբանության մի ճյուղ՝ ՀՆԼ-ն դարձավ առանձին գիտություն՝ իր առարկայով, սեփական մեթոդաբանությամբ և ուսուցման յուրահատուկ մեթոդներով:

Պատմական առումով ՀՆԼ-ի առանձին տարրեր կարելի է գտնել արդեն Հին Հունաստանում և Հռոմեական կայսրության մեջ: 1960-ականներին ՀՆԼ-ն դարձավ «անգլերենը որպես երկրորդ (օտար) լեզու» ուսուցանելու նորարարական շարժում, իսկ 1970-ականներից արմատավորվեց Եվրոպայի գերմանախոս երկրների լեզվադիդակտիկայի մեջ: Նշելով միասնական գերմաներեն լեզվի հնչյունաբանական, ուղղագրական և բառակազմական առանձնահատկությունները Ավստրիայի, Բելգիայի, Գերմանիայի, Շվեյցարիայի տարածքում՝ տերմինաբանության բնագավառում աշխատող գիտնականներն անհրաժեշտ համարեցին պահպանել գերմաներեն լեզվի միասնությունը՝ առնվազն հատուկ գիտելիքների ոլորտում:

ՀՆԼ-ն մոտ է հայերենում (և ուսերենում) օգտագործվող ենթալեզու հասկացությանը. «ՀՆԼ-ն կարելի է համարել ենթալեզվի մի տեսակ, որը հարմարեցված է գիտության և տեխնիկայի բնագավառում հատուկ հաղորդակցության համար» [1, էջ 64]: ՀՆԼ-ն կարելի է դիտարկել որպես հատուկ նպատակների, օրինակ՝ բիզնեսի, իրավաբանության, բժշկության, տուրիզմի, տեխնիկայի և այլնի հա-

մար ստեղծված ենթալեզու: Իհարկե, «ենթալեզու» ձևությոն պայմանական է. «այն հիմնականում տերմինաբանական և քերականական միջոցների մի համակարգ է, որը բնորոշ է գիտության, տեխնիկայի և արտադրության հետ առնչվող լեզվին» [2, էջեր 18–19]:

Ֆունկցիոնալ լեզվաբանության տեսակետից ՀՆԱ-ն ֆունկցիոնալ լեզու է՝ լեզու հատուկ գործառնությունների համար և տվյալ ազգային լեզվի ենթալեզու: ՀՆԱ-ն մոնոֆունկցիոնալ է՝ ի տարբերություն ազգային լեզվի, որը բազմաֆունկցիոնալ է:

Հետագա շարադրանքը կտարվի «անգլերենը հատուկ նպատակների համար» (ESP–English for Specific Purposes) համատեքստում:

Հատուկ նպատակներով անգլերենի (ՀՆԱ) ուսուցումն առաջացել է որպես նշանակալից շարժում անգլերեն լեզվի ուսուցման ոլորտում [3]: Գրականության մեջ ՀՆԱ-ի ամենաշատ հղվող սահմանումները ներկայացված են Հաթչինսոնի և Ուոթերսի, Սթրիվենսի, Ռոբինսոնի և Դյուդլի-Իվանսի ու Սթ. Ջոնի կողմից:

Բերենք մի հատված Սթրիվենսի սահմանումից՝ նկատելով, որ դրանում նա առանձնացնում է ՀՆԱ-ի չորս բացարձակ և երկու փոփոխական բաղադրիչ:

Բացարձակ բնութագրիչներ

ՀՆԱ-ն անգլերեն լեզվի այնպիսի ուսուցում է, որ՝

- Նախատեսված է ուսումնառողների հատուկ կարիքների համար,
- Էապես առնչվում է որոշակի դիսցիպլինի, մասնագիտության և գործունեության բովանդակության հետ,
- Ուղղորդված է համապատասխան գործունեությանը նպատակահարմար լեզվին՝ շարահյուսության, բառակազմության, իմաստաբանության և խոսույթի (ինչպես նաև այդ

խոսույթի վերլուծության) առումով:

Փոփոխական բնութագրիչներ

ՀՆԱ-ն կարող է (բայց ոչ անհրաժեշտաբար)՝

- Սահմանափակվել լեզվական մեկ (կամ մի քանի) կարողությունների (օրինակ՝ կարդալու) ուսուցմամբ,
- Լինել քիչ աշխատատար, քան ընդհանուր անգլերենը,
- Լինել քիչ ժամանակատար,
- Լինել արդյունավետ՝ ուսումնառողին ուսուցանելու տեսակետից [4, էջ 2]:

Բերենք նաև Դյուդլի-Իվանսի սահմանումը, որում նույնպես առանձնացվում են բացարձակ և փոփոխական բնութագրիչներ.

- ՀՆԱ-ն կարող է նախագծվել հատուկ դիսցիպլինների համար,
 - ՀՆԱ-ն կարող է գործածվել ուսուցման որոշակի իրադրության մեջ, ընդամին կիրառելով ընդհանուր անգլերենի ուսուցման մեթոդներից տարբեր մեթոդներ,
 - ՀՆԱ-ն ավելի շատ նախատեսված է չափահասների կամ բուհերի ուսանողների համար, չնայած կարող է գործածվել նաև հիմնական և ավագ դպրոցում,
 - ՀՆԱ-ն նախագծվում է միջին կամ բարձր գիտելիքներով ուսումնառողների համար,
 - ՀՆԱ շատ դասընթացներ նախատեսված են որոշակի հենքային գիտելիքներ ունեցող ուսումնառողների համար, չնայած դրանից կարող են օգտվել նաև սկսնակները [5, էջեր 4–5]:
- Ռոբինսոնը, ինչպես նաև Հաթչինսոնը, դիտարկում են կարիքների գնահատման անհրաժեշտությունը: Ռոբինսոնը պնդում է, որ ՀՆԱ-ն «սովորաբար նպատակաուղղված» է, իսկ ՀՆԱ դասընթացները մշակվում են՝ սկսելով կարիքների գնահատումից, որի նպատակն է «հնարավորինս հստակեցնել, թե ուսանողները կոնկ-

րետ ինչ պետք է անեն անգլերեն ուսումնառելու միջոցով» [6, էջ 3]: Բացի հիմնական չափանիշներից, Ռոբինսոնը ընդգծում է, որ ՀՆԱ-ն ունի որոշակի առանձնահատկություններ. ՀՆԱ դասընթացներն ունեն սահմանափակ ժամանակահատված, ուսանողները չափահասներ են և ընդգրկված են ըստ մասնագիտական հետաքրքրությունների խմբերում:

Սթրիվենսի և Ռոբինսոնի սահմանումները բնորոշվում են հետևյալ կերպ. յուրաքանչյուր սահմանում ունի իր հիմնավորվածությունը, բայց ունի նաև թույլ կողմեր՝ կամ սահմանման, կամ նկարագրված առանձնահատկությունների առումով: Սթրիվենսի սահմանումն ամենաընդգրկունն է, բայց կարող է առաջացնել որոշակի տարրնթերցում: Բովանդակության վրա հղումը երկրորդ բացարձակ առանձնահատկության մեջ կարող է ամրապնդել շատ դասավանդողների այն կեղծ տպավորությունը, որ ՀՆԱ-ն միշտ և անհրաժեշտաբար ուղղակիորեն առնչվում է թեմայի բովանդակությանը: Ռոբինսոնի միատարր խմբեր հասկացության հիշատակումը որպես ՀՆԱ-ի առանձնահատկությունը նույնպես կարող է հանգեցնել միևնույն եզրակացության [5, էջեր 3-4]:

Վերոնշյալ սահմանումներից կարելի է եզրակացնել, որ ՀՆԱ-ն հաշվի է առնում ուսումնառողների առանձնահատուկ կարիքները, նույնականացնում է կոնկրետ լեզվաբանական և խոսույթի բնորոշ գծեր և տրամադրում է վերապատրաստման դասընթացներ, որտեղ ուսումնառողները կարող են համապատասխանաբար գործել կոնկրետ ակադեմիական և մասնագիտական միջավայրում: Հետևաբար, կարիքների վերլուծությունը և լեզվի նկարագրությունը կարևոր են, քանի որ ՀՆԱ դասընթացները և նյութերը հիմնված են այս երկու բաղադրիչների վրա:

ՀՆԱ-ի առաջացման և հետագա զարգացման պատճառներից մեկն այն էր, որ անգլերենին անհրաժեշտ էր դիմակայել «**Նոր աշխարհի**» մարտահրավերներին: «**Նոր աշխարհ**»-ը սկզբնավորվել է 1940ականների կեսից (Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ավարտին) և շարունակվում է մինչ այժմ: Գիտության և տեխնոլոգիայի վերջին նվաճումները հասանելի դարձնելու համար մեծ թվով ոչ լեզվակիրներ սովորում են անգլերեն, քանի որ Երկրորդ աշխարհամարտից հետո հետազոտության մեծամասնությունն իրականացվել է անգլախոս երկրներում:

ՀՆԱ-ի առաջացման և զարգացման երկրորդ գործոնը, ինչպես նշում են Հաթչինսոնը և Ութերսը, «Լեզվաբանության հեղափոխություն» է: Այս հեղափոխությունը տեղի ունեցավ, երբ բրիտանացի երեք լեզվաբան հրատարակեցին շրջադարձային աշխատանք՝ «Լեզվաբանական գիտությունները և լեզուն» խորագրով [7]:

Ի հակադրություն տեսաբան լեզվաբանների, որոնք ավանդաբար լեզուն դիտարկում են որպես վերացական համակարգ, կիրառաբան լեզվաբանները սկսեցին դիտարկել այն որպես հաղորդակցման աղբյուր և պաշար, որն ունի զանազան կիրառություններ՝ համաձայն այն համատեքստի կամ իրավիճակի, որտեղ առաջանում է: Այս նպատակով լեզվի դասավանդման բարդությունն այն էր, որ ուսումնառողները, ովքեր լեզուն տիրապետում էին որպես վերացական համակարգ (ինչպես աուդիովիզուալ համակարգով ուսումնառողների դեպքում), որն անգլերեն լեզվի ուսուցման գերիշխող մոտեցումն էր 1960ականներին (մասնավորապես Հյուսիսային Ամերիկայում), քանի որ նրանք պատրաստ չէին լինի հաղորդակցվել կոնկրետ իրավիճակներում, որոնցում հավանաբար կհայտնվեին,

եթե ցանկանային կիրառել լեզուն: Անհրաժեշտ էր լեզվի դասավանդման այնպիսի մոտեցում, որը հիմնված կլիներ լեզվի նկարագրությունների վրա, ինպես այն կիրառվում էր կոնկրետ իրավիճակներում [8, էջ 8]:

1964թ. բրիտանացի երեք լեզվաբանի կողմից ներդրված լեզվաբանական վերլուծության տեսակը հայտնի է որպես ռձի ռեգիստրի վերլուծություն:

Լեզվի նկարագրությունները հաճախ բաժանվում են մի շարք կատեգորիաների, որոնք ունեն ուսումնառության սեփական կոնկրետ սկզբունքները, հասկացությունները և նպատակները [9, էջ 25]: ՀՆԱ-ի համատեքստում, հնարավոր է նույնականացնել լեզվի նկարագրության մի շարք փուլեր [8, էջ 14], որոնցից առաջինը կարող է լինել ռձի ռեգիստրի վերլուծությունը:

Ռձի ռեգիստրի վերլուծությունը տեքստային ուսումնասիրություն է, որի նպատակն է որոշել տեքստի տեսակը: Վերլուծությունն իրականացվում է՝ հաշվելով տեքստում առկա բառային և քերականական միավորների հանդիպելիությունը:

Նմանատիպ վերլուծության անցկացման պատճառն այն է, որ ՀՆԱ մասնագետները մտահոգված են են աութենտիկ-իրական լեզվական իրավիճակների առանձնահատկությունների նույնականացմամբ, որտեղ ուսանողները կիրառում են անգլերեն: Հետևաբար, ՀՆԱ դասընթացները պահանջում են դասավանդման այնպիսի նյութեր, որոնք հատուկ են թիրախ իրավիճակներին: Այդ նպատակով, անհրաժեշտ է լեզվի նկարագրություն, ինչպես այն գործածվում է թիրախ իրավիճակներում [8, էջ 11]: Եթե գիտական կամ տեխնիկական գրականության քերականությունը չի տարբերվում ընդհանուր

անգլերենի քերականությունից, ապա որոշակի քերականական և բառային ձևեր շատ ավելի հաճախ են գործածվում [5, էջ 21]: Նման վերլուծությունը կբացահայտի գիտության ճյուղին հատուկ անգլերենը:

Սուելսը նշում է, որ չնայած 1962թ. Բարբերը Շվեդիայում հրատարակեց նորարարական հոդված գիտական լեզվի մասին, իսկ 1963թ. դուրս եկավ Մելինկոֆֆի «Իրավունքի լեզու» հոդվածը, նոր մոտեցման հիմնական խթանը Հալիդեյ եվ այլքն էր: Հալիդեյ եվ այլքի հեղինակությամբ «Լեզվաբանական գիտությունները և լեզվի դասավանդումը» աշխատանքը մեծ ազդեցություն թողեց՝ խթանելով տեսական աշխատանքը լեզվի նկարագրության ոլորտում ԱՄՆ (անգլերենը ակադեմիական նպատակներով) նյութերի ստեղծման և կիրառման ոլորտում: Բանն այն է, որ միայն հետազոտության նվազագույն բաժինն է իրականացվել ուսումնասիրելու, թե անգլերենի ավանդական դասընթացի որ մասն է անհրաժեշտ, ասենք՝ Հնդկաստանի էլեկտրակայանի ինժեներներին կամ Նիգերիայի ոստիկաններին. առավել քիչ է հայտնի, թե ինչ հավելյալ մասնագիտական նյութ է հարկավոր:

Սա այն հանձնարարություն է, որի համար անհրաժեշտ է հրավիրել լեզվաբանների: Նախքան դասավանդման համապատասխան նյութերով ապահովելը՝ անհրաժեշտ է մասնագիտական կարիքներից յուրաքանչյուրի համար մանրամասն ուսումնասիրել լեզվական ռեգիստրները և կոնկրետ անձանց կողմից գործածվող լեզուն՝ մեծ թվով օրինակների վրա:

Այդ դեպքում հնարավոր կլինի պարզել, թե կոնկրետ ինչ անգլերեն է գործածվում, օրինակ, Հնդկաստանի էլեկտրակայաններում. արդյունքում

տվյալ լեզուն դիտարկելուց, գրանցելուց և վերլուծելուց անմիջապես հետո կարելի է ստեղծել անգլերենի ուսուցման դասընթաց նման լեզվական վարքագիծ փոխանցելու համար [7, էջեր 189–190] :

Հալիդեյի և այլքի հեղինակությամբ «Լեզվաբանական գիտությունները և լեզվի դասավանդումը» աշխատանքը սահմանում է չափորոշիչներ ՀՆԱ հետազոտողների համար լեզու ուսումնասիրելու նպատակով:

Խոսույթի վերլուծություն

Ռեգիստրի (բառակազմի) վերլուծության մոտեցումը ըստ էության հիմնված էր նախադասության և ձևի վրա, երբ հաշվի չէր առնվում, թե ինչպես են նախադասությունները միավորվում՝ դրվագներ կամ ամբողջական տեքստեր ստեղծելու համար, մի բան որն հանգեցրեց այն փաստին, որ ուսանողների մոտ դժվարություններն առաջանում էին ոչ միայն լեզվական համակարգի վատ իմացության, այլ նաև այն պատճառով, որ ծանոթ չէին անգլերենով հաղորդակցական ակտեր ստեղծելու հետ:

Բերենք խոսույթի վերլուծության մի սահմանում. «Խոսույթի վերլուծությունը լեզվի ուսումնասիրությունն է հաղորդակցման տեսանկյունից և/կամ հաղորդակցման ուսումնասիրությունը լեզվաբանության տեսանկյունից: Նման սահմանման ցանկացած առավել մանրամասն կամ բառացի ձևակերպումը սովորաբար վերաբերվում է լեզվի՝ գործածվող հասկացություններին, լեզվին որպես փոխերգործության իմաստ, և լեզվին որպես իրադարձային և մշակութային համատեքստ: Կախված լեզվաբանական դպրոցից՝ ֆունկցիոնալիզմ, ստրուկտուրալիզմ կամ սոցիալական փոխներգործություն և այլն, լեզվաբանները հակված են առանձնացնել մեկ կամ մի քանիսը, բայց ոչ բոլոր կետե-

րը» [10, էջ 131]:

ՀՆԱ համատեքստում դիսկուրս վերլուծությունը քննարկելիս Սուելսը [10] առանձնացնում է չորս տիպ՝ **բա-նավոր դիսկուրս, դիսկուրս վերլուծություն, հոկտորական մոդելավորում և գործածման կանոններ:**

Նկատենք, որ խոսույթային պրակտիկան, մի տեսակ, հանդես է գալիս որպես միջնորդ տեքստի և սոցիալական գործունեության միջև: Բացի տեքստի վերլուծությունից խոսույթային վերլուծությունը ենթադրում է սոցիալական պայմանների նկարագրություն: Օրինակ՝ իրավաբանական խոսույթի մասնակիցներ են, մի կողմից, պետությունը, որը կարգավորում է իրավահարաբերությունները, մյուս կողմից, դատավորն ու դատախազը, դատախազն ու մեղադրյալը և այլն:

Իրաքավանական խոսույթին հատուկ է երկխոսությունը: Առանձնացվում են իրավաբանական խոսույթի հետևյալ ենթատիպերը. սահմանադրական իրավունք, վարչական իրավունք, քրեական իրավունք, ընտանեկան իրավունք, պայմանագրային իրավունք, աշխատանքային իրավունք և այլն: Իրավունքի այս ճյուղերից յուրաքանչյուրը բնորոշվում է բառապաշարի որոշակի համակարգով, որոնք բացահայտում են իրավունքի նորմի սահմանումները: Իրավաբանական խոսույթին հատուկ են այնպիսի հասկացություններ, ինչպիսիք են՝ հոմանիշային համակարգը, համանունությունը և բազմիմաստությունը: Նշենք, որ այսօրինակ տերմինաբանություն քիչ է հանդիպում այլ խոսույթներում: Բազմիմաստության օրինակ է, ասենք, «to commit» բայը, որն ունի հետևյալ իմաստները՝

1. գործ հարուցել
2. դատի տալ
3. կալանավորել
4. կատարել

իսկ «to call» եզրութային միավորը նշանակում է՝

1. կանչ
2. այցելություն
3. պահանջ
4. դադար

Իրավաբանական տեքստը հասկանալու համար հատուկ դժվարություն է ներկայացնում համանունությունը, օրինակ՝ «a few jurisdictions demand that the defense disclose before the trial the general nature of any defenses it will raise at trial»:

Ժանրային վերլուծություն

Հայլենդի համար ժանրը զարգացել է որպես «հզոր գործիք, որի միջոցով կարելի է հասկանալ մասնագիտական դիսկուրսները կապելով տեքստային նախասիրությունները սոցիալական պրակտիկայի հետ» [12, էջ 213]: Ժանրի հասկացությունը, որպես լեզվի դասավանդման հիմք, հարաբերականորեն նոր է. այն առաջացել է 1980թ. սկզբին [13, էջ 131]:

Աշխարհի տարբեր մասերում «Ժանրային մոտեցումը» ԱՄՆ-ում իրագործվել է տարբեր կերպ՝ կախված ուսուցման նպատակներից և դասավանդման տարբեր իրավիճակներից: Օրինակ՝ Բրիտանիայում և ԱՄՆ-ում ԱՄՆ-ի կիրառությունները հիմնականում վերաբերվում են միջազգային ուսանողների ուսուցմանը անգլիական միջավայր ունեցող համալսարաններում: Այստեղ հիմնական շեշտը դրվում է ակադեմիական միջավայրում անգլերենի կիրառման հստակեցման, ինչպես նաև անգլախոս ակադեմիական դիսկուրս ունեցող համայնքներում ուսանողին լեզվական հարմարման վրա: Ի տարբերություն ՄԹ-ի և ԱՄՆ-ի, Ավստրալիայում ժանրային մոտեցումը առաջացել է համայնքում քիչ արտոնություն ունեցող անդամներին աջակցելու և նրանց ակադեմիական հաջողության համար անհրաժեշտ ռեսուրսների

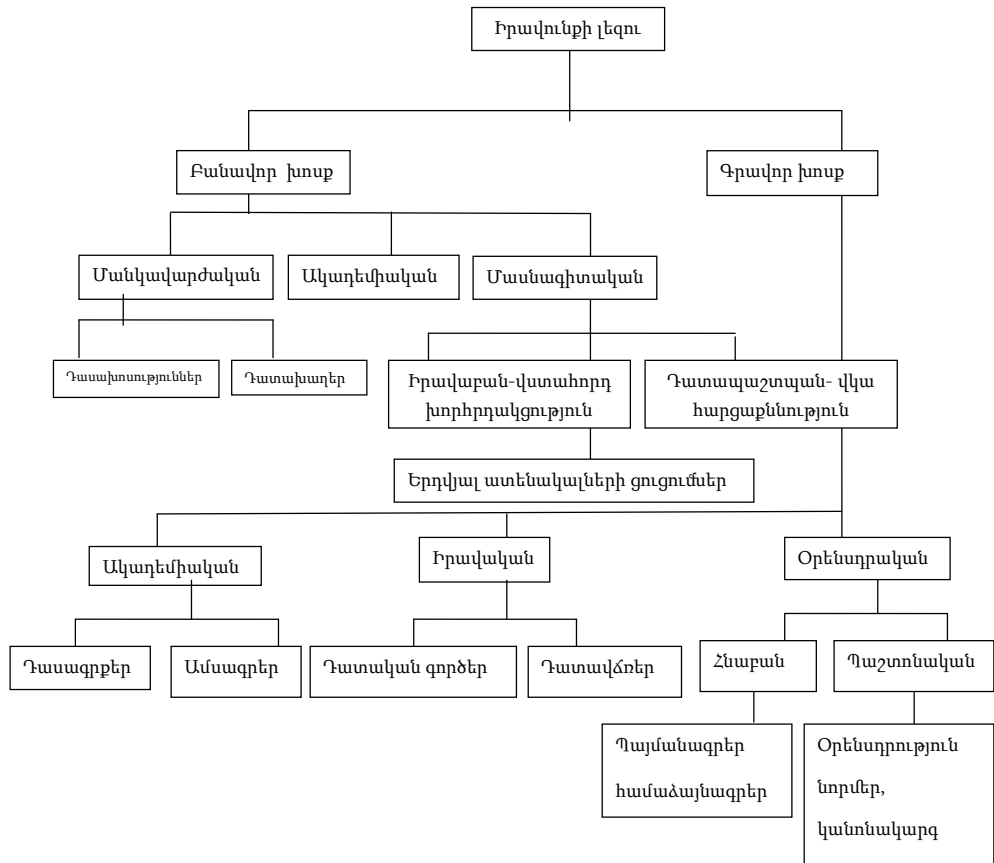
տրամադրման մտահոգությունից:

Անցնելով այս տեսական դրույթները իրավաբանական անգլերենի հարթություն տեղափոխելուն, նկատենք որ «իրավունքի լեզու» եզրույթն իր մեջ ներառում է մի շարք հաղորդակցական նպատակ ունեցող «օգտակար և տարբերակելի ժանրեր», որոնք միտված են իրականացվել տարբեր՝ ակադեմիական, մասնագիտական և կոնկրետ սոցիալական համատեքստերում:

Իրավագիտական լեզվի լեզվաբանական կարգավիճակը բաց է քննարկման իրավունքի և լեզվի ոլորտների մասնագետների համար: Որոշ մասնագետներ (Charrow and Crandall) այն համարում են ինքնին մի խոսվածք: Այն կարող է այլընտրաբար դիտարկվել որպես անգլերենի ռեգիստր, որպես ժարգոնի մի ձև, այսինքն՝ խոսքի մի տեսակ, որը ունի սահմանափակ կիրառում մասնագիտական խմբում կամ երկլեզվայնության մի ձև: Ինչպես առաջարկում է Դանեթը, երկլեզվայնությունը խոսքի հստակ տարատեսակ է, որի գործածումը սահմանափակվում է պաշտոնական և հանրային իրադարձություններով՝ ի հակադրություն ամենօրյա հաղորդակցման համար գործածվող խոսքի տարատեսակների [14, էջ 295]:

Վերջին երեք տասնամյակների ընթացքում իրավունքի լեզվի ուսումնասիրության նկատմամբ հետաքրքրությունը կտրուկ աճել է: Բհաթիան [15, էջ 227] նշում է, որ իրավունքի լեզվի նկատմամբ հետաքրքրությունն առնվազն երեք դիսցիպլինների՝ պրագմատիկայի, կիրառական լեզվաբանության և հասարակագիտության զարգացումների արդյունք է.

Բհաթիան [15, էջ 227] դասակարգում է իրավունքի լեզուն հետևյալ կերպ՝



Իրավագիտական ենթալեզվի նկարագրման ձևերից մեկն այդ ենթալեզվի լեզվաբանական առանձնահատկությունների մատնանշումն է տարբեր մակարդակներում՝ բառային, շարահյուսական, ոճային և այլն:

Դանեթը նշում է երեք մակարդակ՝ բառային, շարահյուսական և ոճային [16, էջեր 447–481]:

Բառային մակարդակում իրավաբանական անգլերենն ունի ինը բնորոշ գիծ.

1) Տեխնիկական եզրույթներ («waiver», «restraint of trade», «restrictive covenant», «promissory estoppel»),

2) Սովորական եզրույթներ ոչ-սովորական իմաստով («assignment» նշանակում է իրավունքի, ունեցվածքի կամ պարտավորության փոխանցում, իսկ սովորական իմաստով նշանակում է

«հանձնարարություն, առաջադրանք»),

3) Լատիներենից, ֆրանսերենից կամ հին անգլերենից ծագող բառեր (insolvent, justice, judge, insolvency, attorney, property, hereafter,),

4) Բազմավանկ բառեր («collateral», «recommend»),

5) անսովոր նախդիրային դարձվածներ («in the event of default, provided that», որը նշանակում է «if»),

6) երկույթներ, այսինքն անգլոսաքսոնական ծագման բառի բառակապակցությունը ֆրանսերենից կամ լատիներենից առաջացած բառի հետ («will and testament, null and void, cease and desist, heirs and assigns, aid and abet»),

7) պաշտոնականություն («shall»–ի կիրառումը «will»–ի փոխարեն),

8) անորոշակիություն (հստակու-

թյան պակաս, ինչպես օրինակ՝ «all the rights and remedies available» բառակապակցությունը),

9) գերձգրտություն (բացարձակ եզրույթների գործածում, ինչպես օրինակ՝ «all» և «none»):

Շարահյուսական մակարդակում իրավաբանական անգլերենն ունի 11 բնորոշ գիծ.

1) Գոյականացում կամ բայերից գոյականների կամ գոյականական դարձվածքների կազմում («assign»-ի փոխարեն «make assignment» գոյականական դարձվածի կիրառում),

2) Կրավորական կառույցներ («may be provided by law»),

3) Պայմանի պարագաներ («in the event of default, provided than»),

4) Անսովոր հարակրկնություններ, հատկապես երբ հղում ենք նախկինում նշված գոյականին՝ օգտագործելով գոյականը և ոչ թե դերանուն. («borrower» բառի կրկնողությունը նախադասության երկու հաջորդական դարձվածներում «any obligation or any collateral on the borrower's part to be performed or observed; or the undersigned borrower shall die», սովորական գրավոր խոսքում երկրորդ դարձվածի ենթական կլինե՞ր in «he» կամ «she»),

5) Հարաբերական դերանունների՝ «who», «which» կամ «that» բացթողում, («all the rights and remedies [which are] available to a secured party»),

6) Նախդիրային բառակապակցությունների հանդիպելիության բարձր հաճախականությունը և դրանց անսովոր տեղադրումը նախադասության ենթակայի և ստորոգյալի միջև («without demand or notice» նախդիրային բառակապակցության դիրքը հետևյալից. «a right ... (at its option) without demand or notice of any kind, to declare normally the phrase would go in a position following the verb, as in «a right to declare without demand or notice (at its option...)»),

7) Երկար նախադասություններ, որը հաճախ է հանդիպում օրենսդրությունում և առևտրային փաստաթղթերում,

8) Եզակի որոշիչներ. «such» և «said» բառերի կիրառումը գոյականներից առաջ, երբ այլ դեպքերում կիրառվում են այլ որոշիչներ, ինչպես օրինակ «this», «that» և «in any such event» և ոչ թե «in this event»,

9) Անդեմություն. երրորդ դեմքի նախընտրումը առաջին և երկրորդ դեմքերի նկատմամբ, («the party», «the borrower» և «the lessee» բառերի կիրառումը ի հակադրություն «I» կամ «you» դերանունների կիրառման),

10) Իմաստաբանորեն ժխտական բառերի կիրառումը «not»-ի փոխարեն («never», «unless», «except» և «un» ժխտական նախածանցով սկսվող բառեր),

11) Կապող բառերի և բառակապակցությունների զուգահեռ կառույցների օգտագործում «or» և «and» շաղկապների միջոցով («now or hereafter», «to be immediately due and payable»):

Խոսույթի մակարդակում իրավաբանական ենթալեզուն բնորոշվում է երկու հիմնական առանձնահատկություններով. առաջինը՝ իրավագիտական ենթալեզվում բացակայում է հարակցումը: Հարակրկնությունների սահմանափակ կիրառման պատճառով իրավագիտական ենթալեզուն իրար կցված նախադասությունների շարանի տեսք ունի: Երկրորդ. իրավագիտական ենթալեզուն չափազանց սեղմ է: Ցուրաքանչյուր նախադասություն պարունակում է մեծ քանակությամբ տեղեկատվություն, որը հաջորդող նախադասություններում այլ կերպ շարադրված չէ, որպեսզի ընթերցողը կարողանա այն ընկալել: Նման ոճը կտրուկ հակադրվում է սովորական գրավոր անգլերենի ոճին, որն ըստ էության օգնում է ընթերցողի ընկալմանը վերաձևակերպումների միջոցով:

1. Суперанская А.В., Подольская Н.В., Васильева Н.В. Общая терминология. Вопросы терминологии. М., Наука, 1989. 246 с.
2. Дашкова Г.В. Подъязык вычислительной техники как разновидность стиля научной прозы, Функционирование языка в разных видах речи. Межвузовский научный сборник. Саратов, 1986.
3. S. Stoyhoff, (2004). Survey: Case studies in TESOL Practice. ELT Journal 58, 4: pp 379–393.
4. P. Strevens, (1988). ESP after twenty years: A re-appraisal. In M. Tickoo (Ed.), ESP: State of the art (1–13). SEAMEO Regional Language Centre
5. T. Dudley-Evans, And M. J. St. John (1998). Developments in English for Specific Purposes: A Multi-disciplinary approach. Cambridge: Cambridge University Press, 301
6. P. Robinson, (2000). English for Specific Purposes. In Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning, M. Byram (Ed.) London: Routledge.
7. M. A. K. Halliday, A. McIntosh & P. Strevens, The Linguistic Sciences and Language. Teaching. (Longmans' Linguistic Library.) London: Longman, 1964
8. J. Flowerdew, and M. Peacock (2001). Research Perspectives on English for Academic Purposes, Cambridge: Cambridge University Press, pp 8–24
9. A.J. Liddicoat and T.M. Curnow (2004) Language Descriptions: In The Handbook of Applied Linguistics, A. Davies and C. Elder (Eds.). Malden, MA: Blackwell Publishing.
10. H. Trappes-Lomax (2004) Discourse Analysis. In the Handbook of Applied Linguistics, A. Davies and C. Elder (Eds). Malden, MA: Blackwell Publishing.
11. J. M. Swales (2001), Language for Specific Purposes. In English for Specific Purposes, 20: 57–96
12. K. Hyland (2003), Book Review. Genre in the classroom: multiple perspectives: Ann M. John (Ed.). In English for Specific Purposes, 22: 213–219
13. A. Burns (2000), Genre and genre-based teaching. In Routledge Encyclopedia of Language Teaching and Learning: M. Byram (Ed.) London: Routledge
14. S. Berg-Selinson (2002), The Bilingual Courtroom: Court Interpretations in the Judicial Process. Chicago: The University of Chicago Press
15. V. K. Bhatia (1987), Language of the Law. In Language Teaching: The International Abstracting Journal for Language teachers and Applied Linguistics, 18 (2)
16. B. Danet (1980), Language in the legal process. In Law and Society Review, 14: 445–564

АНГЛИЙСКИЙ ДЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ (АСЦ) И НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЮРИДИЧЕСКОГО АНГЛИЙСКОГО

ԱՐՍՅԱԿ ԱՐՄԵՆՅԱՆ

*НАН РА, Международным научно-образовательный центр,
начальник отдела внешних связей, преподаватель*

В статье рассматриваются некоторые вопросы обучения юридического английского в контексте «Английский для специальных целей» (АСЦ). Анализируются несколько определений АСЦ. Существенное в этом анализе является то, что конструирование (дизайн) учебных планов и программ, учебников и других ресурсов нужно начать с анализа специальных потребностей учащихся. Анализ этих потребностей основывается на исследовании Халидея «Лингвистическая наука и язык». Основываясь на этой работе, делается заключение: юридический дискурс это посредник между текстом и социальной действительностью.

ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES (ESP) AND SEVERAL ASPECTS OF FORMATION OF LEGAL ENGLISH

ARUSYAK HARUTYUNYAN

*International Scientific-Educational Center of NAS RA
Head of Foreign Affairs Department*

The article discusses several issues of teaching Legal English as English for Specific Purposes (ESP). Several definitions of ESP have been analyzed especially in the context of Armenian education areas. The focus of this analysis is that the development of ESP curricula, textbooks and other resources shall start with the analysis of special needs of learners in target groups. This analysis is based on ‘The Linguistic Sciences and Language’ work by Halliday and others. The following is concluded that the practice of legal discourse is a unique intermediary between the text and social activities.

The article outlines 9 features specific to Legal English at word level and 11 features at word order level. These features are defined and supported with specific examples.